

Norrlands Skogsägares Cellulosa AB

Ncb Forss Fabriker, Köpmanholmen. Bilden är från 1960-talet.

1952 bestämde sig den samlade skogsägarrörelsen att bilda Skogsägarnas Cellulosa AB varmed kapitalanskaffningen blev en angelägenhet för hela landets skogsägare. Mellersta Västerbottens Skogsägareförening och Skellefteortens Skogsägareförening tecknade aktier för sammanlagt 550 000 kronor och privata köpare för totalt 1 310 000 kronor i Umeå och 373 00 kronor i Skellefteå. Totalt i landet tecknades aktier för 50 miljoner kronor.

Den första fabriken skulle byggas i sydöstra Sverige där det förelåg ett kraftigt överskott på massaved. Fabriken som uppfördes i Mönsterås stod färdig 1955 med en kapacitet vid starten på 70 000 årston. Redan vid bolagets konstituerande stämma hade beslut fattats om att nästa investering skulle ske i Norrland. Men då beslutet drog ut på tiden och föreningarna i norr upplevde avsättningssvårigheter och köpstopp från industrin, beslöt norrlandsföreningarna att bilda ett eget industriföretag med uppdrag att "bygga eller förvärva igångvarande industrier" i norr.

Norrlands Skogsägares Cellulosa AB, Ncb, bildades 1959 med Gunnar Hedlund som frontfigur. Ambitionen var att få ihop ett aktiekapital om 25 miljoner kronor. Mellersta Västerbottens och Skellefteortens Skogsägareförening gick i en första omgång in med 1 049 600 kronor vilket sedan utökades till 3 392 000 kronor. I summan ingick återförande av värdet av föreningens aktier i Mönsterås, som 1966 återköptes av Södra Förbundet. Resterande medel tecknades av enskilda skogsägare och andra genom räntebärande industribevis. Sammanlagt inom området tecknades industrilånebevis för 10 336 840 kronor.

År 1961 gjordes Ncb:s första förvärv, som blev Sandvikens sulfatfabrik i Ådalen och Hörnefors sulfatfabrik och pappersbruk i Västerbotten. Under påföljande år förvärvades Hissmofors sulfatfabrik med sågverk 1963, Köpmanholmens sulfatfabrik med sågverk 1964, Väja sulfatfabrik och pappersbruk 1966 samt Vallviks sulfatfabrik 1968. År 1970 tog företaget steget

utanför landets gränser genom att förvärva Hannover Papier i Tyskland. Det året var Ncb, mätt i omsättning, ett av landets tio största skogsindustriföretag.

Ncb kom att starta i en för skogsnäringen kännbar lågkonjunktur. Det innebar svåra påfrestningar för företaget som var starkt belånat samtidigt som det betydde mycket för skogsägarna. Det gällde särskilt under det svåra stormfällningsåret 1966/1967, då de övriga skogsbolagen ökade virkesuttaget från egna skogar. Ncb kunde då ta emot vad skogsägarna ville leverera.

Skogsägarnas industriengagemang blev på den tiden mycket uppmärksammat. 1968 skrev Dagens Nyheters börscommentator att "Ncb börjar nu verkligen bli en maktfaktor". Året därpå kunde man i den amerikanska facktidningen Paper Trade Journal läsa att "trots att den tekniska utvecklingen inom Ncb skilt sig något från andra massaindustrier, måste enandet av så många privata skogsägare till ett effektivt, centraliserat industriföretag betraktas som en imponerande bragd".

Föreningarna svarade för leverans av virke till Ncb. För att kunna köpa virke inom hela verksamhetsområdet träffades bytesavtal mellan Ncb, MoDo, SCA och Korsnäs så att skogsägarna alltid kunde leverera till närmaste mottagningsplats, industri eller flottled och ändå vara direkt leverantör till Ncb. Genom dessa byten sparades transportkostnader för miljonbelopp.

Ncb kom också att i samband med industriköpen att förvärva sammantaget 60 000 hektar skogsmark i Jämtland, Ångermanland och Västerbotten. Förvaltning av och avverkning i dessa skogar sköttes av respektive förening och ingick som en naturlig del i skogsbruksområdena.

Under åren som följde förvärvades ytterligare industrier: Edsbyns träförädling 1974, Elementhus i Mockfjärd 1974, Torsviks Sågverks AB i Ramvik 1975, Johannedals skivfabrik utanför Sundsvall 1976, Saccallains säckfabrik i Belgien 1976, Edets mjukpappersfabrik 1976, trävaru- och byggnadsmaterialföretaget Kamphuys Lossbroek i Holland 1976 och Bodensågen 1977.

Den svaga skogskonjunkturen under andra hälften av 1970-talet blev dock för svår för de norrländska skogsböndernas stolthet. 1979 gick staten in som 70-procentig ägare i NCB och mellan 1980 och 1986 såldes eller avvecklades flertalet av industrierna. Med Ncb:s fall förlorade både föreningarna och enskilda skogsägare de pengar som man satsat i företaget. Föreningarnas satsningar var dock inte av den omfattningen att de hotade deras existens. Under tiden hade föreningarna växt i styrka och även utökat sin egen industrikapacitet vid sidan om den gemensamma satsningen i Ncb.

Medlemmar som tecknat industrilånebevis fick dessa omvandlade till aktier som när Ncb blev helstatligt på 1980-talet köptes av staten för det dubbla nominella värdet. Tidigare Ncb-industrier som nu är i drift inom andra företag är Väja i Kramfors och Vallvik i Söderhamn. Som virkesförbrukare har de fortfarande betydelse för skogsägarna.